

Utbildningsinspektion i Västerhejde skola, förskoleklass samt grundskola årskurserna 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av resultaten.....	3
Bedömning av genomförandet.....	5
Bedömning av förutsättningarna	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Västerhejde skola den 24-25 april 2007. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna ska redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Gotlands kommun och Västerhejde skola, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I Västerhejde skola intervjuades elever, lärare, elevvårdspersonal, skolläda samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i förskoleklass samt årskurserna 1–6. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen. Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av skolan

Västerhejde skola	Antal elever
Förskoleklass	22
Grundskola	182

Verksamheten omfattar förskoleklass samt grundskolan årskurs 1–6. Skolan är organiserad i arbetsenheter 1–3 samt 4–6. Västerhejde skola har prioriterade områden läsning, miljö och internationalisering. I anslutning till skolan finns den så kallade skolskogen som ett extra uteklassrum. Kommunens ansvarstagande för skolbarnsomsorgen beskrivs i en separat rapport avseende hela kommunens skolbarnsomsorg.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Det finns behov av att utveckla Västerhejde skolans uppföljning av resultat och därmed sätta fokus på eleverna måluppfyllelse. Skolan bör säkerställa att elever i behov av särskilt stöd får förutsättningar att nå målen. Eleverna får goda möjligheter till delaktighet genom klassråd och elevråd. Dock behöver elevernas möjlighet till inflytande över undervisningen stärkas liksom deras kännedom om målen för utbildningen. Det pedagogiska ledarskapet på skolan behöver förstärkas.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolan gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen, avsnitt 2.8 läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94).
- Skolans likabehandlingsplan uppfyller inte de krav som ställs på en sådan plan (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever, 2 § förordningen om barns och elevers deltagande i arbetet med en likabehandlingsplan).
- Elevens val anordnas inte i enlighet med förordningen (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Skolan bör förbättra elevernas kännedom om målen för utbildningen.
- Skolan bör förbättra elevernas möjligheter att utöva inflytande över sin utbildning och sitt lärande.
- Skolan bör förbättra åtgärdsprogrammets kvalitet.
- Skolan bör erbjuda en variation i arbetssätt som återspeglar läroplanens kunskapssyn.
- Skolans individuella utvecklingsplaner bör förbättras.

- Skolan bör öka individanpassningen i undervisningen.
- Skolan bör analysera vidtagna åtgärder för barn i behov av särskilt stöd.
- Skolan bör utvärdera och bedöma utifrån kursplanernas mål att sträva mot.
- Skolan bör förbättra utvecklingssamtalen.
- Kvalitetsredovisningen bör förbättras avseende av analys samt tydligare kopplas till föregående års kvalitetsredovisning
- Rektorn bör förstärka sitt pedagogiska ledarskap och driva ett utvecklingsarbete som tydligare knyts till de nationella målen.
- Skolledning och lärare öka bör sin kunskap om lagar och förordningar som gäller för verksamheten.
- Skolans kompetensutvecklingsarbete bör utvecklas.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen, de nationella kursplanerna.

Kunskaper

Av inspektionen framgår att verksamheten i förskoleklassen rymmer såväl lek, rörelse och skapande verksamhet som arbete med grundläggande språkliga och matematiska begrepp. Förskoleklassernas arbetsformer är enligt inspektörerna varierande, där lek och lärande vävs samman. Genom det nära samarbetet med grundskolan ges eleverna goda möjligheter att successivt växa in i skolans arbete. Inspektörerna bedömer att barnen i förskoleklassen ges förutsättningar att utvecklas i den riktning som de nationella målen för skolformen anger.

De nationella ämnesproven i grundskolans årskurs 5 används bland annat för att lärare ska ges stöd i arbetet med att bedöma om eleverna uppnått kursplanernas mål i svenska, matematik och engelska.

Tabell 1, Nationella ämnesprov i åk 5 i Västerhejde skola. Andelen elever (%) som enligt skolans bedömning uppnått målen i de nationella ämnesproven.

	År 2005	År 2006	År 2007
Svenska	100	72	73
Engelska	100	97	91
Matematik	100	93	86

Källa: Skolans egna uppgifter

Av tabellen framgår att resultaten av de nationella proven har försämrats i alla tre ämnen. Försämringen är markant i svenska och matematik. Inspektörerna bedömer att skolan måste analysera, vidta åtgärder och följa upp skolans resultat av de nationella ämnesproven. Kursplanernas mål att uppnå anger den kunskapsnivå som alla elever minst ska uppnå efter det femte skolåret i samtliga ämnen. I Västerhejde skolan finns ingen samlad bild av huruvida eleverna i årskurs 5 når dessa mål eller inte. Utöver resultaten från de nationella ämnesproven i svenska, engelska och matematik kan skolan inte redogöra för hur stor andel av eleverna som uppnår de nationella målen i årskurs 5 i samtliga

ämnena. Enligt läroplanen har rektorn ansvar för skolans resultat och för att dessa följs upp och utvärderas i relation till de nationella målen. Det är nödvändigt att en samlad bild finns av elevernas resultat på skolnivå och att dessa ligger till grund för analys och förbättring av verksamheten i stort. Inspektörerna bedömer att skolan måste förbättra arbetet med uppföljning och utvärdering av skolans samlade resultat vad gäller elevernas kunskaper i förhållande till kursplanernas mål att uppnå i årskurs 5.

För att eleverna, i enlighet med läroplanens intentioner, ska kunna ta ansvar för sin egen utbildning, krävs också att skolan klargör vilka mål utbildningen har. I viss utsträckning delges eleverna på Västerhejde skola uppnåendemålen för årskurs 5. I samtal och intervjuer framkommer dock att många elever är osäkra vilka mål som gäller för de olika ämnena och de kan inte ge exempel på några mål. Inspektörerna bedömer att Västerhejde skola bör förbättra elevernas kännedom om målen för utbildningen.

Normer och värden

Vid besöket i Västerhejde skola observerar inspektörerna att lektionerna överlag präglas av arbetsro och att ordning och lugn råder under raster och i matsalen. Elever och föräldrar uppger i intervjuer att de upplever skolan som trygg. I en enkätundersökning från läsåret 2005/2006 uppger eleverna i årskurs 3 att samtliga känner sig trygga i skolan och på väg till skolan. Motsvarande siffra för årskurs 5 är 99 procent. Även skolans elevhälsoteam uppger att kränkningar och bråk sällan förekommer. Inspektörerna bedömer sammantaget att skolan når goda resultat i arbetet med att skapa trygghet och trivsel för eleverna.

Ett av skolans huvuduppgifter syftar till att utveckla elevernas attityder och kompetens i riktning mot de normer och värden som bildar ideal för vårt samhälle. Detta ställer bland annat krav på att skolan kontinuerligt och systematiskt försöker skaffa sig en bild av vilka resultat skolan når i förhållande till läroplanens mål rörande normer och värden. Rektorn har dock svårt att redogöra för några resultat i detta avseende även om de uppfattar att eleverna utvecklar värderingar i enlighet med läroplanen. Inspektörerna påpekar vikten av att rektorerna utvärderar skolans arbete så att det säkerställs att eleverna utvecklar de värderingar som läroplanen beskriver och att det arbete som bedrivs för detta är ändamålsenligt.

I läroplanen uttrycks att eleverna ska få reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Inspektörerna har noterat stora skillnader mellan skolans lärare vad gäller elevernas möjligheter att delta i planeringen av undervisningen. I skolans egen enkät från våren 2006 svarar 87 procent av eleverna i årskurserna 1–3 samt 88 procent i årskurserna 4–6 att de för det mesta får vara med och planera sitt skolarbete. Ett fåtal lärare diskuterar kontinuerligt val av arbetssätt och undervisningens innehåll med eleverna och ger dem möjligheter att bidra med synpunkter och förslag, medan andra lärare företrädesvis utgår från sin egen planering alternativt strikt följer den arbetsgång som anges i olika läromedel. Ett flertal av de elever som inspektörerna möter i inspektionen svarar att det är lärarna som till största delen bestämmer undervisningens innehåll och utformning. Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra elevernas möjligheter att utöva inflytande över sin utbildning och sitt lärande.

Alla som arbetar i skolan ska enligt läroplanen främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön.

Inspektionen visar att Västerhejde skolas elever ges möjligheter till inflytande över skolans verksamhet i stort, främst genom klassråd och elevråd. Råden hålls regelbundet med stöd från vuxna. De intervjuade eleverna förmedlar att de får påverka exempelvis innehåll på temadagar samt även skolgårdens utformande. Inspektörerna bedömer att eleverna ges möjligheter till inflytande över skolans verksamhet som helhet och att de får kunskap om demokratis principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

I inspektionen framkommer att skolan i stort bedriver ett värdegrundsarbete av god kvalitet. Personal och elever har tillsammans utarbetat de gemensamma regler som gäller för skolan. Dessa diskuteras kontinuerligt vid klassråd och elevråd. Ändå är reglerna inte helt kända hos de elever som inspektörerna intervjuade. Däremot är eleverna väl medvetna om hur de ska gå tillväga om de ser en kamrat bli mobbad eller lämnad ensam på skolgården. Vidare får eleverna ta extra ansvar genom den kamrattstödande verksamheten, Kompus, som bl.a. innebär att äldre elever på skolan ordnar rastverksamhet åt yngre elever under raster. Ett uppdrag som de av allt att döma tar på allvar. Inspektörerna bedömer att Västerhejde har ett värdegrundsarbete av god kvalitet, men att skolan kan öka elevernas kännedom om skolans regler.

Skolledningen i Västerhejde skola har formulerat en likabehandlingsplan. Planen innehåller diskrimineringsgrunder, förebyggande arbete, mobbinggruppens uppgifter samt åtgärder vid akut situation. Inspektörerna vill uppmärksamma skolan på att likabehandlingsplanen även ska innehålla en kartläggning över det arbete som görs på skolan, rutiner för dokumentation, utvärdering samt ansvarsfördelning mellan rektor och övriga ansvariga. Den bör även dateras. Författningen ställer krav på att elever deltar i arbetet med att ta fram planen. Inspektörerna bedömer att Västerhejde skola har en likabehandlingsplan, men att den måste förbättras så att den motsvarar förordningens krav.

Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen

I läroplanen och kursplanerna anges mål att sträva mot och därmed inriktningen på skolans arbete. Enligt dessa mål ska undervisningen ge möjlighet för eleverna diskutera, argumentera och använda sina kunskaper som redskap för att formulera och pröva antaganden och lösa problem. Enligt lärare planeras undervisningen utifrån uppnåendemålen i svenska, matematik och engelska. Vid lektionsbesök kunde inspektörerna se några goda exempel på undervisning med upplägg och innehåll som tydligt utgår från mål att sträva mot, exempelvis temadag "Miljö", där eleverna var delaktiga i planeringen och genomförande. Dock framgick även vid lektionsbesök att undervisningen i hög grad var styrd av lärare eller läromedlet. Enligt inspektörernas bedömning bör

skolan i högre grad, för alla elever, erbjuda en variation i arbetssätt som åter-
speglar läroplanens kunskapssyn och syn på lärandet.

Individanpassning och stöd

Enligt grundskoleförordningen ska en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev upprättas vid utvecklingssamtalet. Planen ska vara ett framåtsyftande måldokument där viktiga utvecklingsområden lyfts fram. Vid utvecklingssamtalet ska läraren i utvecklingsplanen skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. Inspektörerna har tagit del av några exempel på elevers individuella utvecklingsplaner från Västerhejde skola och bedömer att utvecklingsplanerna bör förbättras med avseende på att det tydligare bör formuleras både långsiktiga och kortsiktiga mål. Det bör också framgå vilka insatser som skolan planerar och hur dessa insatser tar sin utgångspunkt från läroplanens övergripande mål eller ämnenas mål att sträva mot. Dessutom bör skolan använda benämningen individuell utvecklingsplan.

Enligt läroplanen ska undervisning och elevvårdsverksamhet utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver. Elever i behov av särskilt stöd får detta både inom och utanför klassens ram. För de äldre eleverna ges stödet mestadels enskilt eller i mindre grupp. Lärarna och elevvårdspersonal uppger att eleverna i stort får det stöd de behöver, ändå kan inspektörerna konstatera markant försämrade resultat i de nationella proven i ämnet svenska som tidigare framhållits. Inspektörerna bedömer att skolan bör analysera vidtagna åtgärder för barn i behov av särskilt stöd.

Läroplanen föreskriver att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Undervisningen ska ta hänsyn till elevens bakgrund och tidigare erfarenheter. I Västerhejde skola är övervägande delen av undervisningen lärarbestämd, läroboksstyrd och enskild undervisning. Oavsett behov och förutsättningar arbetar ofta alla elever i en grupp med samma text och uppgifter. I Västerhejde skolas verksamhet finns det exempel på individanpassad och flexibel undervisning, trots detta bedömer inspektörerna att individualiseringen bör öka. I detta förbättringsarbete bör även elevernas delaktighet och ansvar samt kännedom om målen utgöra viktiga delar.

Enligt grundskoleförordning ska rektorn se till att en utredning inleds om det framkommer uppgifter om att en elev kan ha behov av särskilda stödåtgärder. Därefter ska ett åtgärdsprogram upprättas. Av åtgärdsprogrammet ska framgå vilka elevens behov är, hur behoven ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Programmet ska omfatta elevens hela skolsituation, d.v.s. även förändringar i pedagogik eller organisation samt vara konkret formulerade. På Västerhejde skola används två olika slags åtgärdsprogram, dels ett för elever med särskilda behov inom klassundervisningen samt ett annat för elever som får specialundervisning. Dessa är av olika kvalitet och omfattar inte elevens hela skolsituation, inte heller på vilket sätt åtgärder följs upp. Inspektörerna bedömer att åtgärdsprogrammen bör utvecklas.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

Läraren ska enligt läroplanen, utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn.

Lärarna följer sina elevers kunskapsutveckling främst genom utvecklings-scheman i svenska, matematik och engelska. I övrigt används olika tester, diagnoser och de nationella proven för att följa elevens kunskapsutveckling. Föräldrar och elever informeras vid utvecklingssamtalet och tillsammans med lärare upprättas en individuell utvecklingsplan. Enligt intervjuade föräldrar är dessa samtal informativa och tydliga. Lärarna följer även elevernas kunskaps-utveckling i en portfolio. Lärar- och föräldraintervjuer visar att utvärderingarna av kunskapsmålen samt de individuella utvecklingsplanerna främst utgår från uppnåendemålen och att information vid utvecklingssamtalen till största del gäller svenska, matematik och engelska. Skolan har genomfört så kallad IUP-timma (individuell utvecklingsplan), där lärarna följer upp varje elevs olika målsättningar och eleverna ges möjlighet att arbeta med sina individuella mål. Inspektörerna bedömer att utvärdering inte sker utifrån kursplanernas mål att sträva mot och att information till föräldrar bör omfatta samtliga ämnen.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

I förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet fastställs att en skriftlig kvalitetsredovisning årligen ska upprättas som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Den ska innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts. På Västerhejde skola har en kvalitetsredovisning upprättats för läsåret 2005/2006. Denna innehåller i stort de delar som förordningen kräver, men det saknas analys av vidtagna åtgärder. Lärare, elever och föräldrar har medverkat i arbetet med kvalitetsredovisningen under utvärderingsdagar och även medverkat genom enkäter. Lärare, förmedlar i samband med intervjuer, att de inte ser kvalitetsredovisningen som ett redskap i utvecklingsarbetet. Inspektörerna bedömer att kvalitetsredovisningen bör förbättras avseende analys samt tydligare kopplas till föregående kvalitetsredovisning.

Ledning och intern kommunikation

Enligt författningarna har rektorn, som pedagogisk ledare och som chef för personalen, det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. För att utöva sitt ledarskap ska rektor enligt skollagen hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Västerhejde skola leds av rektorn tillsammans med en biträdande rektor med 40 procents tjänstgöring med ansvar för kompetensutveckling och kvalitetsarbete. Till sin hjälp har de en rådgivande ledningsgrupp där de olika arbetslagsledarna ingår. Rektorn håller sig informerad om verksamheten genom sin närvaro i verksamheten, elevvårdskonferenser samt kontinuerliga möten med arbetslagsledare. Inspektörerna bedömer att rektorn är förtrogen med verksamheten.

Enligt rektor och lärare förs den pedagogiska utvecklingen främst i arbetslagen, där enkätresultat och åtgärder diskuteras. Lärare förmedlar även att de saknar en tydligare styrning av det pedagogiska utvecklingsarbetet. För övergripande skolfrågor har rektorn infört pedagogiska konferenser två gånger varje termin. Inspektörerna ser positivt på detta utvecklingsarbete, men bedömer att arbetet tydligare bör knytas till de nationella målen. De förbättringsbehov som denna rapport lyfter fram visar också på att det pedagogiska ledarskapet behöver stärkas, framför allt i arbetet med uppföljningar av de nationella kunskapsmålen. Inspektörerna bedömer att rektorn bör förstärka sitt pedagogiska

ledarskap och driva det pedagogiska utvecklingsarbetet i riktning mot de nationella målen.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som ska erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Tillgång till utbildning och information om utbildning

Enligt grundskoleförordningen ska skolan anordna elevens val med syfte att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Inspektörerna kunde vid samtal med elever erfara att elevens val inte var känt. Lärarna och rektorn bekräftade att tiden för elevens val används för temaarbete eller går in i den vanliga undervisningen. Inspektörerna bedömer att Västerhejde skola måste genomföra elevens val enligt förordningarna.

Personal

I Västerhejde skola har alla lärare pedagogisk utbildning för den undervisning de bedriver. Gemensam och individuell fortbildning erbjuds lärarna. Enligt lärarna och skolledning, finns ingen klar koppling mellan lärarnas kompetensutveckling och identifierade utvecklingsområden på skolan. Inspektörerna bedömer att kompetensutvecklingsarbetet bör utvecklas.

Med hänvisning till de brister och förbättringsområden som framkommit i rapporten poängterar inspektörerna att skolledning och lärare bör öka sin kunskap om författningarna som gäller för verksamheten.

Materiella resurser

Inspektörerna har bedömt att böcker, datorutrustning, lokaler samt skolans bibliotek ger tillräckliga förutsättningar till att genomföra en ändamålsenlig utbildning.

Datum	Ort
2008-01-29	Stockholm

Marita Bergman
Stig Westlund